

Chinese investeringen in Afrika

China is een van de belangrijkste investeerders in Afrika. In de jaren negentig investeerde China vooral in landen die kunnen worden beschouwd als politieke bondgenoten. Dit zijn vaak landen die corrupt zijn, maar wel politiek stabiel. Tegenwoordig laat China zich bij investeringsbeslissingen vooral leiden door economische overwegingen, zoals marktpotentieel van en economische banden met het gastland en de aanwezigheid van minerale grondstoffen.

JAKOB DE HAAN
Hoofd onderzoek bij
De Nederlandsche
Bank en hoogleraar
aan de Rijksuniversiteit
Groningen

De economische banden tussen de Volksrepubliek China en Afrika zijn de afgelopen jaren belangrijker geworden. Met name na de aankondiging van de Going Global-strategie in 2002 nemen deze banden sterk toe (Cheung *et al.*, 2012a). De handel, gedefinieerd als export plus import, van China met Afrika is toegenomen van 9,5 miljard dollar in 2000 tot 79,8 miljard dollar in 2009 (IMF, Direction of Trade). China is ook een van de belangrijkste financiers van het Afrikaanse continent. Een toenemend deel van de Chinese buitenlandse investeringen gaat naar Afrika: 9,8 procent in 2008 tegen 2,6 procent in 2003. Figuur 1 laat zien dat naast handel in goederen en investeringen, ook projectcontracten een belangrijk onderdeel vormen van de economische banden tussen China en Afrika. Het gaat hierbij om de aanleg van wegen en bruggen, bouw van scholen, winkelcentra, elektriciteitscentrales en dergelijke door Chinese bedrijven. Het opdrachtgevende land wordt hierbij eigenaar van de nieuwe bouwwerken. Chinese investeringen in Afrika zijn met name door sommige Amerikaanse auteurs sterk bekritiseerd. China zou voornamelijk investeren in landen die

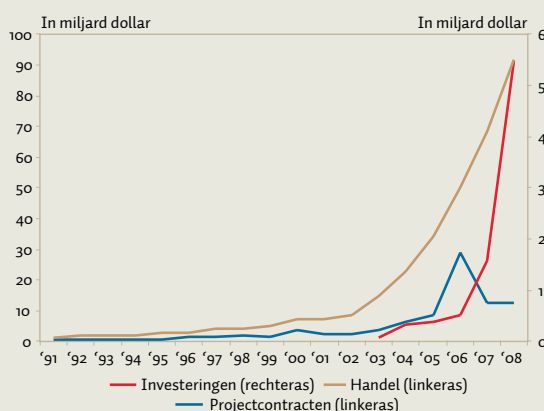
rijk zijn aan olie en grondstoffen om zijn hoge economische groei te kunnen continueren en hierbij instabiele en autoritaire regimes in Afrika ondersteunen zonder zich druk te maken om schendingen van mensenrechten (Brookes, 2007).

DATA

Onderzocht is welke factoren van invloed zijn op de investeringen van China in Afrika. Hierbij is gebruikgemaakt van twee verschillende datasets. De eerste reeks betreft officieel goedgekeurde buitenlandse investeringen zoals gerapporteerd in de Almanac of China's Foreign Economic Relations and Trade. Deze data zijn beschikbaar voor de jaren 1991–2005. Zuid-Afrika, Soedan en Algerije ontvingen de meeste Chinese investeringen in deze periode. Buitenlandse investeringen door Chinese bedrijven vereisen doorgaans toestemming van de Chinese overheid. Deze data lenen zich dus goed

Economische relaties tussen China en Afrika, 1991–2008

FIGUUR 1

Bron: IMF Direction of Trade; 2009 Commerce Yearbook of China

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

om na te gaan wat het Chinese beleid inzake buitenlandse investeringen is. De tweede reeks is gebaseerd op de definitie van buitenlandse directe investeringen van de OESO en het IMF. Deze data zijn beschikbaar voor de jaren 2003–2007 en afkomstig uit het Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment en het China Commerce Yearbook. Nigeria, Zuid-Afrika en Soedan ontvingen de meeste Chinese investeringen in die periode. Beide reeksen verschillen zodanig dat een combinatie van de data niet mogelijk is. Daarom zijn afzonderlijke modellen geschat voor beide datasets.

HYPOTHESES

De eerste kolom van tabel 1 toont de geteste hypothesen, waarbij drie groepen van hypothesen worden onderscheiden. De eerste groep omvat de economische 'standaard'-determinanten van buitenlandse directe investeringen, de tweede

groep heeft betrekking op de politieke banden tussen China en het gastland, terwijl de derde groep zich richt op de politieke en institutionele karakteristieken van het gastland. De tweede kolom van tabel 1 toont de gebruikte indicatoren om de hypothesen te toetsen. Voor nadere details wordt verwezen naar Cheung *et al.* (2012b).

Doorgaans wordt aangenomen dat buitenlandse directe investeringen aantrekkelijk zijn in landen met een groot marktpotentieel (hypothese 1), waarmee nauwe economische betrekkingen bestaan (hypothese 2) en die een laag risicoprofiel hebben (hypothese 3). Ook de beschikbaarheid van olie, gas en kolen en minerale grondstoffen in een land kan een reden zijn voor China om in dat land te investeren (hypothese 4).

Volgens hypothese 5 heeft China een voorkeur voor investeringen in landen die kunnen worden beschouwd als een politieke bondgenoot. Dit wordt benaderd aan de hand van het stemgedrag in de Verenigde Naties. Naarmate een land meer meestemt met de Verenigde Staten, wordt het minder beschouwd als een bondgenoot van China. Hypothese 6 stelt dat China een voorkeur heeft voor investeringen in landen waarmee het diplomatieke relaties heeft, wat inhoudt dat er een Chinese ambassadeur in het betreffende land is.

De officiële positie van China is dat het zich niet mengt in binnenlandse politieke aangelegenheden. Volgens critici als Brookes (2007) leidt deze houding ertoe dat China relatief veel investeert in landen die autoritair worden geregeerd (hypothese 7). De gebruikte indicator loopt van 2 (democratie) tot 14 (autocratie). Een positieve coëfficiënt bevestigt de hypothese.

Het effect van corruptie op investeringen kan zowel positief als negatief zijn. Doorgaans wordt corruptie beschouwd als een investeringsremmende factor (hypothese 8), maar sommige auteurs menen dat corruptie ook faciliterend kan werken, met name als ondernemers in het thuisland gewend zijn aan corruptie (Cuervo-Cazurra, 2006). De PRS Group publiceert in haar International Country Risk Guide (ICRG) cijfers over de mate van corruptie. Deze data lopen van 0 (veel corruptie) tot 6 (weinig corruptie). Ook de data over *law & order* is in de ICRG weergegeven op deze schaal, waarbij 6 weergeeft dat een land goede instituties heeft. De hypothese is dat betere instituties leiden tot hogere investeringen.

Ten slotte, politieke instabiliteit wordt doorgaans beschouwd als een investeringsremmende factor (hypothese 9).

METHODE

Omdat de factoren die van invloed zijn op de beslissing om in een land te investeren kunnen afwijken van de determinanten van de hoogte van de investering is een twee-stappen model van Heckman geschat. In de eerste stap wordt de beslissing om al dan niet te investeren in een land gemodelleerd. Als deze beslissing positief uitvalt, wordt in de tweede stap besloten hoeveel in het betreffende land zal worden geïnvesteerd. Het eerste model wordt geschat met een *panel probit*-regressie met *random effects*, terwijl het tweede model wordt geschat met een random effects-schatter met *year-fixed effects*. Om te beslissen over de specificatie van beide modellen wordt de *general-to-specific*-benadering gebruikt, waarbij uiteindelijk alleen de significante variabelen worden geselecteerd. Alle verklarende variabelen zijn opgenomen met een vertraging van één periode.

Samenvatting hypothesen en bevindingen

TABEL 1

Hypothese	Indicator	Verwachte teken	Eerste dataset (1991–2005)		Tweede dataset (2003–2007)	
			Stap		Stap	
			1	2	1	2
Economische determinanten:						
1. China investeert in Afrikaanse landen met een groot markt potentieel	Bnp gastland	+	+		+	
2. China investeert in Afrikaanse landen waarmee het sterke economische banden heeft	Export gastland naar China; contractprojecten	+	+	+		+
3. China investeert in Afrikaanse landen met een laag risico	Sociaaleconomisch en investerings-profiel volgens ICRG	+				
4. China investeert in Afrikaanse landen die rijk zijn aan natuurlijke hulpbronnen	Energieproductie Mineralenproductie	+				+
Politieke banden:						
5. China investeert in Afrikaanse landen die politieke bondgenoten zijn	Stemgedrag in de Verenigde Naties	-	-	-		
6. China investeert in Afrikaanse landen waarmee het diplomatieke banden heeft	Dummy die aangeeft of land op enige moment diplomatieke relatie heeft met China	+				
Karakteristieken gastland:						
7. China investeert in autoritair geregeerde Afrikaanse landen	Politieke vrijheden en burgerrechten indices van Freedom House	+	-	-		
8. China investeert in Afrikaanse landen die niet corrupt zijn (eerste regel) en een goede bureaucratie hebben (tweede regel)	Corruptie-index van ICRG	+	-	-		
	Law & Order-index van ICRG	+	+	-		
9. China investeert in Afrikaanse landen die politiek stabiel zijn	Frequentie van regeringwisselingen	-	-	-		

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Investerings van China in Afrika, 1991–2005, model 1

TABEL 2

Verklarende variabelen:	Stap 1	Stap 2
Bnp gastland	0,346***	
Export gastland naar China	3,692**	5,204***
Projecten		0,024**
Stemgedrag in VN	-2,877**	-5,447*
Autocratisch gehalte regime	-0,112***	-0,269***
Corruptie in gastland	-0,266***	-0,353*
Law & Order in gastland	0,140*	
Politieke stabiliteit in gastland	-0,501**	-1,213**
Constante	-6,308***	-0,477

*/**/** Significant op respectievelijk tien-, vijf- en éénprocentniveau.

Investerings van China in Afrika, 2003–2007, model 2

TABEL 3

Verklarende variabelen:	Stap 1	Stap 2
Bnp gastland	0,767**	
Export gastland naar China		4,259**
Projecten		0,011***
Aanwezigheid mineralen		0,167***
Law & Order in gastland	-0,823*	
Constante	-12,880*	-1,373***

*/**/** Significant op respectievelijk tien-, vijf- en éénprocentniveau.

RESULTATEN

Tabel 2 toont de resultaten voor de eerste dataset, terwijl tabel 3 de resultaten weergeeft voor de tweede dataset. Uit tabel 2 blijkt dat in de periode 1991–2005 de officieel goedgekeurde Chinese investeringen in Afrika vooral werden gedreven door politieke factoren en door karakteristieken van het gastland. Landen die kunnen worden beschouwd als bondgenoot van China ontvingen meer investeringen. China investeerde relatief vaker in landen die corrupt maar wel politiek stabiel zijn. In tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd, laten de resultaten zien dat China geen voorkeur heeft voor autoritair geregeerde landen.

Ook blijkt uit de tabel dat de beslissing om te investeren in een land wordt bepaald door andere factoren dan de beslissing over de hoogte van de investering. De hoogte van het bnp van het gastland en de law & order-index zijn bijvoorbeeld significant in het eerste model, maar niet in het tweede. De waarde van de projectcontracten is significant in het model voor de hoogte van de investeringen, maar niet in het model voor de investeringsbeslissing.

Tabel 3 presenteert de schattingsresultaten voor de data volgens definities van het IMF en de OESO. Het is zeer opvallend dat in de eerste stap alleen het bnp van het gastland en de law & order-variabele significant zijn, de laatste overigens met het ‘verkeerde’ teken. In de tweede stap blijken al-

leen economische determinanten (exporten, projecten en de aanwezigheid van minerale grondstoffen) significant te zijn. Geen van de politieke variabelen die in de regressies voor de periode 1991–2005 significant zijn, heeft nog langer invloed op de investeringen van China in Afrika.

CONCLUSIES

China's investeringen in Afrika zijn de afgelopen twintig jaar sterk gegroeid. Negen hypothesen over factoren die mogelijk van invloed zijn op de Chinese investeringen in Afrika zijn getoetst. Hierbij is gebruikgemaakt van twee verschillende datasets. De eerste reeks omvat officieel goedgekeurde investeringen, de tweede reeks is gebaseerd op de definitie van buitenlandse directe investeringen van de OESO en het IMF. De tweede dataset heeft betrekking op de periode na de aankondiging van de *going global*-strategie en dit biedt dus de mogelijkheid om te onderzoeken in hoeverre deze beleidswijziging ook geleid heeft tot een verandering in investeringen van China in Afrika.

Aanvankelijk blijken vooral politieke factoren van invloed te zijn geweest op Chinese investeringen in Afrika. China investeerde vooral in landen die kunnen worden beschouwd als politieke bondgenoten. Dit zijn vaak landen die corrupt zijn. In tegenstelling tot wat vaak wordt beweerd, laten de resultaten zien dat China geen voorkeur heeft voor autoritair geregeerde landen. Tegenwoordig spelen politieke overwegingen nauwelijks nog een rol van betekenis. China laat zich bij investeringsbeslissingen vooral leiden door economische overwegingen, zoals marktpotentieel van en economische banden met het gastland en de aanwezigheid van minerale grondstoffen

LITERATUUR

- Brookes, P. (2007) *Into Africa: China's grab for influence and oil. Heritage Lecture*, 1006.
- Cheung, Y-W., J. de Haan, X.W. Qian en S. Yu (2012a) China's outward direct investment in Africa. *Review of International Economics*, 20(2), 201–220.
- Cheung, Y-W., J. de Haan, X.W. Qian en S. Yu (2012b) China's investments in Africa. In: Cheung, Y-W. en J. de Haan (red.) *The evolving role of China in the world economy*, MIT Press, te verschijnen.
- Cuervo-Cazurra, A. (2006) Who cares about corruption? *Journal of International Business Studies*, 37(6), 807–822.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.